

Mladá veda

Young Science

Transition Town

**Budovanie značky ako jeden
z dôležitých faktorov úspechu**

Rozhovor s geografkou prof. E. Michaeli

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2013 (číslo 1)

Ročník prvý

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Paríž 2012. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

REDAKCIA

Mgr. Richard Nikischer (Sociologický ústav Akadémie vied ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, šéfredaktor (Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM-EU s.r.o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

ANALÝZA VÝVOJA DOTÁČII V PÔDOHOSPODÁRSTVE V BANSKOBYSSTRICKOM KRAJI V KONTEXTE CELOSLOVENSKÉHO VÝVOJA

ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF SUBSIDIES IN AGRICULTURE IN THE REGION
OF BANSKÁ BYSTRICA IN THE CONTEXT OF NATIONAL DEVELOPMENT

Roman Vavrek, Ivana Ondrijová¹

Autori sú interní doktorandi na Katedre financií a účtovníctva Fakulty manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. Dotácie v pôdohospodárske tvoria parciálnu časť ich vedeckej práce počas doktorandského štúdia.

Abstract

One possibility of directing activities in agriculture could be through subsidies. Aim of this paper is to give an overview of subsidies provided to all agricultural business entities in Banská Bystrica Region. Data we used in this paper come from Statistical Office of the Slovak Republic and Radela, Inc. Result of our work is the overview of all provided subsidies in years 2004 to 2011 and their statistical analysis. Our paper will be a great source of information concerning agricultural land area, number of employees and size of provided subsidy to research sample.

Key words: subsidy, subsidy per hectare of agri-cultural land, costs, agriculture, Banská Bystrica region

Abstrakt

Dotácie sú jednou z možností riadenia činnosti v poľnohospodárstve. Cieľom príspevku je poskytnúť prehľad o vývoji poskytnutých dotácií subjektom vykonávajúcim podnikateľskú činnosť v poľnohospodárskej oblasti Banskobystrického kraja a porovnaní. Databázu príspevku predstavujú údaje získané zo Štatistického úradu SR a spoločnosti Radela, s.r.o. a ich následná analýza. Výsledkom je prehľad o poskytnutých dotáciách v období rokov 2004 až 2011 a ich analýza k vybranej základni. Prínosom príspevku je súhrn informácií o poskytnutej dotácii, priemernej dotácii na hektár poľnohospodárskej pôdy a podiele dotácie na celkových nákladoch výskumnej vzorky.

¹ Adresa pracoviska: Prešovská univerzita, Fakulta manažmentu, Katedra financií a účtovníctva, Konštantínova 16, 080 01 Prešov
E-mail: vavrek.roman@gmail.com, ivana.ondrijova@gmail.com

Kľúčové slová: dotácia, dotácia na hektár poľnohospodárskej pôdy, náklady, Banskobystrický kraj, pôdohospodárstvo

Úvod do problematiky

Príspevok sa zaoberá dotáciami ako jednou z možností ovplyvňovania diania v poľnohospodárstve vybraného regiónu. Teória aj zákon používa pojem dotácia, avšak jasná definícia tohto pojmu neexistuje.

Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnkov (2004, §8a) (ďalej len „Zákon o rozpočtových pravidlách“) upravuje možnosti dotácie nasledovne:

„Dotáciu vo svojej vecnej pôsobnosti môže poskytovať správca kapitol, orgán štátnej správy, ktorý je svojimi príjmami a výdavkami zapojený do rozpočtu správcu kapitol, alebo ak tak ustanovia osobitné zákony, iná rozpočtová organizácia. Dotácie sa poskytujú len na základe osobitného zákona v rozsahu, spôsobom a za podmienok ním ustanovených alebo ustanovených podrobnejšie iným všeobecne záväzným právnym predpisom vydaným na jeho vykonanie; tým nie sú dotknuté ustanovenia tohto zákona. Poskytovateľ dotácie môže ustanovené podmienky podrobnejšie určiť, prípadne môže určiť ďalšie podmienky, ktorými sa zabezpečí maximálna hospodárnosť a efektívnosť použitia dotácie. Poskytovateľ dotácie je povinný pri poskytnutí dotácie jednoznačne písomne vymedziť účel, na ktorý sa dotácia poskytuje.“ Dotácie sú poskytované z výdavkov štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok.

Na dotáciu neexistuje právny nárok. Zákon o rozpočtových pravidlách (2004) určuje, že dotácie sa poskytujú na základe žiadosti, pričom žiadateľ musí preukázať splnenie podmienok na poskytnutie dotácie. Použitie dotácia podlieha povinnému zúčtovaniu so štátnym rozpočtom, ktorého spôsob upravuje Ministerstvo financií SR.

Zákon o rozpočtových pravidlách (2004, §8a) jednoznačne určuje, že: „dotáciu nemožno poskytnúť ani použiť na splácanie úverov, pôžičiek a úrokov z prijatých úverov a pôžičiek“.

Slovenskí poľnohospodári môžu každoročne žiadať o priame podpory. Podmienky pre poskytovanie priamych podpôr upravuje legislatíva ES a SR. Priame podpory sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR a refundujú z rozpočtu EÚ, doplnkové priame platby sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR. (Poľnohospodárska platobná agentúra, 2012)

V súčasnosti sú v podmienkach SR aktuálne priame podpory (celkom 14 foriem podpôr):

1. zo zdrojov Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF),
2. zo zdrojov Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV),
3. zo štátneho rozpočtu SR - doplnkové priame platby.

Poľnohospodárom je v súčasnosti poskytovaná aj štátna pomoc v rezorte pôdohospodárstva, ktorá sa poskytuje podnikateľským subjektom pôsobiacim v poľnohospodárskej prvovýrobe, potravinárstve, lesnom a rybnom hospodárstve. Základným rámcom, ktorý vymedzuje

poskytovanie štátnej pomoci je primárna a sekundárna legislatíva Európskeho spoločenstva, ktorá je do právneho poriadku Slovenskej republiky aproximovaná nariadením vlády Slovenskej republiky č. 264/2009 Z. z. zo 17. júna 2009 o podporných opatreniach v pôdohospodárstve v znení neskorších predpisov.

Podpory v pôdohospodárstve sa poskytujú ako:

1. Štátna pomoc

- priamou formou (dotácie), poskytnutím nenávratných prostriedkov štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly MP SR podnikateľským subjektom,
- nepriamou formou v zmysle § 5 ods. ods. 2 zákona č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov.

2. Minimálna pomoc (pomoc de minimis), predstavuje pomoc, ktorá v priebehu akéhokoľvek obdobia troch fiškálnych rokov, určených na základe účtovného obdobia príjemcu dotácie, neprekročí limit stanovený príslušnou európskou legislatívou, ktorý v prípade prvovýrobcov predstavuje 7500 EUR, v prípade rybného hospodárstva 30 000 EUR a v prípade spracovateľov až 200 000 EUR.

3. Národná podpora poskytovaná na základe výnosu MP SR č. 1065/2009 – 100 z 8. júla 2009 o poskytovaní dotácií na zachovanie historicky významného genofondu koní a na dostihovú prevádzku

4. Dočasná štátna pomoc podľa nariadenia vlády SR č. 347/2009 Z. z. o poskytovaní dočasnej štátnej pomoci pre pestovateľov cukrovej repy.

Metodológia

Cieľom príspevku je poskytnúť pohľad o objeme poskytnutých dotácií v Banskobystrickom kraji (ďalej len „BSK“) v rezorte poľnohospodárstva v období rokov 2004 až 2011. Ďalej komparovať vývoj v BSK s celoslovenským vývojom priemernej dotácie na hektár poľnohospodárskej pôdy, celkovom objeme dotácií a podiele dotácií na celkových nákladoch výskumnej vzorky.

Výskumnú vzorku predstavovali podnikateľské subjekty v jednotlivých okresoch BSK a Slovenskej republiky. Podnikateľské subjekty, ktoré sú predmetom analýzy:

1. družstvá,
2. poľnohospodárske družstvá,
3. spoločnosti s ručením obmedzeným,
4. akciové spoločnosti,
5. samostatne hospodáriaci roľníci.

Označenie jednotlivých krajov v Slovenskej republike použité pri spracovaní príspevku je obsahom tabuľky 1:

Označenie	Kraj
BA	Bratislavský kraj
TN	Trnavský kraj
TR	Trenčiansky kraj
NA	Nitriansky kraj
ZA	Žilinský kraj
BB	Banskobystrický kraj

PO	Prešovský kraj
KE	Košický kraj

Tabuľka 1: Označenie krajov v SR.

Zdroj: Vlastné spracovanie

V grafoch je označenie jednotlivých okresov BSK a jednotlivých krajov v Slovenskej republike nasledovné:

Označenie	Okres
601	Banská Bystrica
602	Banská Štiavnica
603	Brezno
604	Detva
605	Krupina
606	Lučenec
607	Poltár
608	Revúca
609	Rimavská Sobota
610	Veľký Krtíš
611	Zvolen
612	Žarnovica
613	Žiar nad Hronom

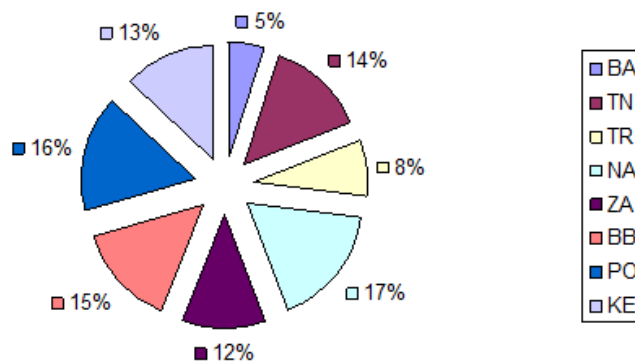
Tabuľka 2: Označenie okresov Banskobystrického kraja.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa databázy firmy Radela, s.r.o.

Výsledky a diskusia

Výsledky príspevku pozostávajú z troch častí. V prvej je analyzovaný a popísaný celkový objem dotácií poskytnutý subjektom pôsobiacim v poľno-hospodárstve v sledovanom období 2004 – 2011. V ďalšom kroku je realizovaná komparácia celkovej dotácie a priemernej dotácie na hektár poľnohospodárskej pôdy (ďalej len „priemerná dotácia“) v BSK, jednotlivých okresoch BSK a Slovenskej republike v roku 2004 a 2011. Posledná časť je venovaná nákladovosti poľno-hospodárskej činnosti ako aj podiele dotácií na týchto nákladoch.

Celkový objem dotácií v rokoch 2004 – 2011 predstavoval 3,25 mil. EUR, pričom štruktúra ich alokácie podľa jednotlivých krajov Slovenskej republiky bola nasledovná:

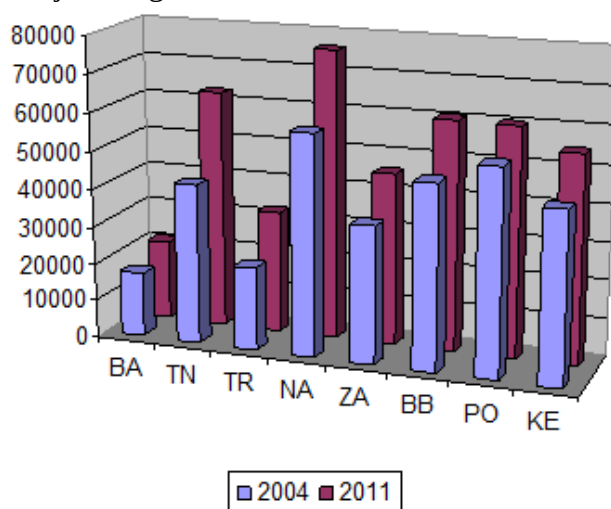

Graf 1: Celkový objem poskytnutých dotácií v rokoch 2004 - 2011

Zdroj: Vlastné spracovanie

Najmenej dotácií bolo alokovaných v Bratislavskom kraji, čo môže byť dôsledkom nielen sily regiónu ale taktiež skutočnosti, že v tomto období Bratislavský kraj disponoval 5,3 % celkového disponibilného fondu poľnohospodárskej pôdy. Najviac dotácií získal Nitriansky kraj (17 %), nasledovaný krajom Prešovským (16 %) a Bansko-bystrickým (15 %).

V porovnaní rokov 2004 a 2011 bol najväčší nárast v celkovom objeme získaných dotácií v Trnavskom kraji na úrovni 48,7 %. Najmenej rástli v sledovanom období dotácie do Prešovského a Košického kraja, v ktorých bol tento rast na úrovni 11,4 %, resp. 22 %. V Banskobystrickom kraji dosiahol rast dotácií 24,7 %. V absolútnom vyjadrení je možné sledovať celkový nárast o 90 070 EUR. Porovnanie objemu získaných dotácií jednotlivými kraji je obsahom nasledujúceho grafu:

Graf 2: Dotácie jednotlivých krajov v rokoch 2004 a 2011 (EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie

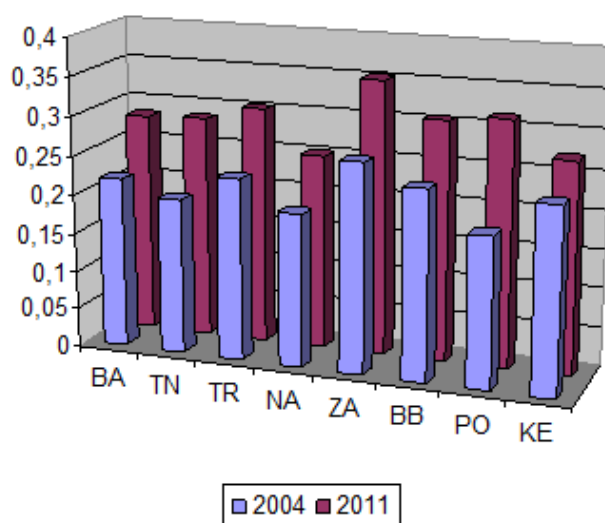
Priemerná dotácia bola na úrovni 0,30 EUR, pričom k najväčšiemu nárastu došlo v Slovenskej republike medzi rokmi 2008 a 2009 o 29,5 %. Najväčšiu stabilitu vykazovala priemerná dotácia v BSK v rokoch 2009 až 2010, kedy nebol zaznamenaný žiadny nárast. Rovnako ako priemerná dotácia v Slovenskej republike, aj jej regionálna hodnota v Banskobystrickom kraji v poslednom sledovanom roku zaznamenala pokles (na úrovni 15,7 %). Celkový vývoj v Slovenskej republike a BSK zobrazuje nasledujúce tabuľka:

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
SR	0,22	0,22	0,26	0,32	0,30	0,39	0,37	0,30
BSK	0,24	0,26	0,29	0,31	0,32	0,36	0,36	0,31

Tabuľka 3: Priemerná dotácia v rokoch 2004 – 2011

Zdroj: Vlastné spracovanie

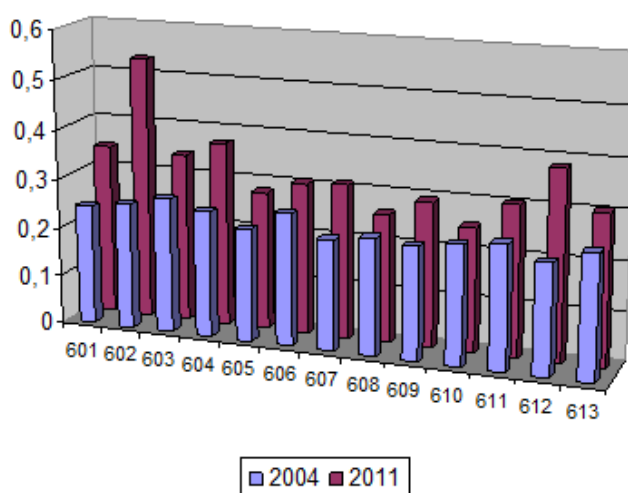
Najviac obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy sa nachádza v Nitrianskom kraji (21 %). Nasledovaný je s výrazným odstupom Trnavským krajom (14,9 %), Prešovským krajom (14,8 %). Za nimi sa rovnakým objemom poľnohospodárskej pôdy nachádza Banskobystrický kraj spolu s Košickým krajom (po 13,66 %). V porovnaní s ostatnými kraji Slovenskej republiky BSK spolu s Trenčianskym krajom vykazoval tretiu najvyššiu priemernú dotáciu v celom sledovanom období (0,30 EUR). V roku 2004 bola najvyššia priemerná dotácia práve v BSK Porovnanie jednotlivých okresov v rokoch 2004 a 2011 je predmetom grafu 3.

Graf 3: Priemerná dotácia jednotlivých krajov v rokoch 2004 a 2011.

Zdroj: Vlastné spracovanie

Pohľad v grafe č. 4 na situáciu v jednotlivých okresoch BSK naznačuje diferenciaciu aj v rámci jedného kraja.

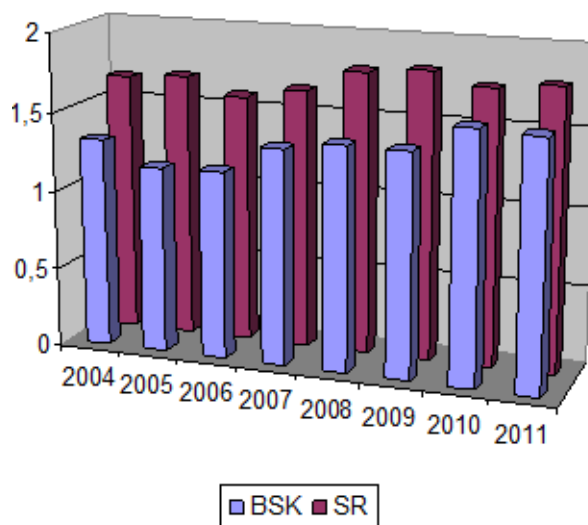
Graf 4 Priemerná dotácia jednotlivých okresov BSK v rokoch 2004 a 2011.

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výrazné rozdiely v priemernej dotácii v okresoch BSK je možné sledovať v porovnaní prvého a posledného roka sledovaného obdobia, t. j. 2004 aj 2011. V roku 2004 bol tento rozdiel však minimálny, keď priemerná dotácia v jednotlivých okresoch nepresahovala diferenciaciu na úrovni 0,02 EUR. V roku 2011 je možné sledovať výrazné rozdiely v porovnaní jednotlivých okresov. Zatiaľ čo v okrese Banská Štiavnica bola priemerná dotácia 0,53 EUR, v okrese Veľký Krtíš to bolo len 47,4 % z tejto hodnoty. Práve okres Banská Štiavnica je hlavnou príčinou 35 %-ného nárastu priemernej dotácie v porovnaní rokov 2004 a 2011.

Celkové náklady na hektár poľnohospodárskej pôdy sa pohybovali v jednotlivých sledovaných rokoch na relatívne konštantnej úrovni 1,57 – 1,82 EUR v jednotlivých krajoch,

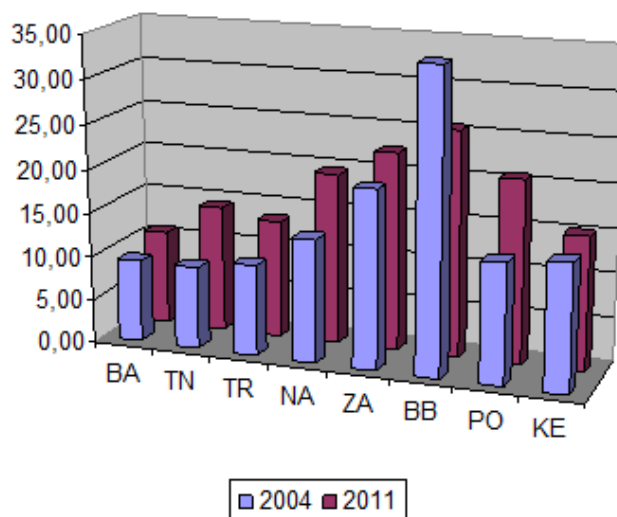
pričom v BSK bolo toto rozmedzie 1,18 – 1,58 EUR. Vývoj v Slovenskej republike a BSK zobrazuje nasledujúci graf.

Graf 5: Celkové náklady na hektár poľnohospodárskej pôdy v rokoch 2004 a 2011 (EUR).

Zdroj: Vlastné spracovanie

Rovnako v BSK aj Slovenskej republike je možné sledovať rastúcu nákladovosť jedného hektára poľnohospodárskej pôdy. Najvýraznejší rozdiel bol v roku 2006, keď bol rozdiel medzi nákladmi na hektár poľnohospodárskej pôdy v BSK a SR na úrovni 0,38 EUR. Postupne sa však tento rozdiel začal znižovať na hodnoty 0,15 EUR v roku 2010, resp. 0,21 EUR v roku 2011.

Graf 6: Podiel dotácie na celkových nákladoch na jeden hektár poľnohospodárskej pôdy v rokoch 2004 a 2011 (%).

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z grafu 6 je možné pozorovať najväčšie zastúpenie dotácií na celkových nákladoch na jeden hektár poľnohospodárskej pôdy v jednotlivých krajoch v prvom a poslednom sledovanom roku. V priemere za sledované obdobie bol podiel dotácie na celkových nákladoch 18,46 %. Najnižší podiel počas 8 rokov bol v Trenčianskom kraji (13,39 %), najvyšší v BSK (28,88 %).

Záver

Príspevok poskytuje informácie dotáciách v Banskobystrickom kraji v rokoch 2004 až 2011 a ich porovnaní so situáciou v celej Slovenskej republike. Z vykonanej analýzy je možné konštatovať, že aj napriek minimálnym kvantitatívnym zmenám v objeme poľnohospodárskej pôdy v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky a okresoch BSK:

- rast priemernej dotácie ako aj celkového objemu dotácií,
- diferenciáciu v objeme získaných dotácií jednotlivými krajmi, dotácie a nákladovosti

jedné-ho hektára poľnohospodárskej pôdy.

Príspevok predstavuje možný začiatok ďalšieho prieskumu príčin a dôvod existencie rozdielov v rámci krajov Slovenskej republiky.

Použitá literatúra

- [1] Databáza spoločnosti Radela, s.r.o
- [2] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 114/2009 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou doplnkových národných platieb v rastlinnej výrobe
- [3] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 264/2009 Z. z. o podporných opatreniach v pôdohospodárstve
- [4] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 266/2007 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou doplnkovej priamej platby na veľké dobytké jednotky
- [5] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 347/2009 Z. z. o poskytovaní dočasnej štátnej pomoci pre pestovateľov cukrovej repy
- [6] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 488/2010 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou priamych platieb
- [7] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 495/2011 Z. z., ktorým sa mení nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 499/2010
- [8] Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 499/2008 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory podľa programu rozvoja vidieka
- [9] Pôdohospodárska platobná agentúra – www.apa.sk
- [10] Štatistický úrad SR - http://www.statistics.sk/pls/elisw/casovy_Rad.procDlq
- [11] Výnos Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 1065/2009 o poskytovaní dotácií na zachovanie historicky významného genofondu koní a dostihovú prevádzku
- [12] Zákon č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci v znp.
- [13] Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znp.